

Grzymałowski, Stanisław

"Razwitiye sriedstw pieriedaczy miechanicznej energii", L. I. Uwarow, Moskwa 1960 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 6/3, 493-494

1961

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

riałów informacyjnych brakowało, autor poprzestaje na krótkiej wzmiance o istnieniu takiego czy innego zakładu w danej miejscowości. Tam natomiast, gdzie Schiffner dysponował większą ilością wiadomości — nakreślił krótką historię zakładu z chronologicznym ułożeniem danych historycznych.

Z załączonych rysunków inwentaryzacyjnych pewnych obiektów widać, jak dużą wagę przywiązuje się w NRD do zabytków kultury technicznej. Wiele z tych rysunków pochodzi z archiwum Instytutu Ochrony Zabytków (Institut für Denkmalpflege). Oznacza to, że akcja, którą w Polsce przeprowadza borykające się z różnymi trudnościami Muzeum Techniki Naczelnej Organizacji Technicznej, inwentaryzujące wybitniejsze zabytki naszej kultury technicznej, w Niemieckiej Republice Demokratycznej rozwinięta jest na szeroką skalę i dotowana z funduszy państwowych.

Henryk Jost

L. I. U w a r o w, *Razwitijs sriedstw pieriedaczy miechaniczeskoj enierгии*. Moskwa 1960, s. 193.

W książce L. Uwarowa, wydanej przez Instytut Historii Przyrodoznawstwa i Techniki AN ZSRR, podana jest historia rozwoju techniki przekazywania energii mechanicznej od najdawniejszych aż do obecnych czasów, przy czym rozpatrywana jest całość urządzeń zabezpieczających przemianę, podział i przekazywanie energii mechanicznej również i na odległość. Książka składa się ze wstępu, 7 rozdziałów, zakończenia i bibliografii.

We wstępie autor wyjaśnia, że praca jest rezultatem badań nad ogólnymi liniami rozwojowymi techniki przekazywania energii, przy czym posłużono się przykładami przekazywania energii do obrabiarek do metali i drewna, do maszyn włókienniczych i do kruszarek, a w wyjątkowych przypadkach — do urządzeń transportowych. Praca doprowadzona jest chronologicznie do połowy XX wieku.

W pierwszym rozdziale *Powstawanie i początkowy rozwój sposobów przekazywania energii* autor podaje najdawniejsze sposoby przekazywania energii, która w pierwotnym stadium była energią mięśni człowieka, a następnie energią mięśni zwierzęcia i była wykorzystywana do podnoszenia wody i ciężarów oraz do kruszenia tworzyw. Dokonuje tu autor przeglądu mechanizmów, które mają zastosowanie przy przekazywaniu energii mięśni.

W rozdziale drugim przedstawiono różne sposoby przekazywania energii od wodnego koła do pojedynczych maszyn, do grup maszyn oraz podano przykłady zastosowania odpowiednich urządzeń w różnych przemysłach.

W rozdziale trzecim *Przekazywanie energii od silnika parowego* omawia autor dwa przypadki: system jednego silnika parowego i jednej maszyny roboczej oraz system jednego silnika parowego i wielu maszyn roboczych oraz podaje przykłady najróżniejszych urządzeń do przekazywania energii w poszczególnych przemysłach, a także schematy urządzeń transmisyjnych oraz informacje o kołach żelaznych.

W rozdziale czwartym podana jest charakterystyka urządzeń linowych, hydraulicznych i pneumatycznych do przekazywania energii mechanicznej na odległość.

W następnym rozdziale *Przekazywanie energii przy elektronapedzie grupowym* autor przedstawia charakterystykę różnych urządzeń transmisyjnych oraz opisuje i podaje obliczenia stosowanych pasów, taśm stalowych i urządzeń napinających.

W rozdziale szóstym *Przekazywanie energii przy elektronapędzie pojedynczym* przedstawione są dodatnie i ujemne cechy grupowych i pojedynczych elektronapędów oraz sposoby przejścia z systemu grupowego na pojedynczy a następnie podana jest charakterystyka urządzeń napinających, skrzynek biegów, reduktorów i przekładni pasowych z pasem klinowym oraz różne schematy kinematyczne obrabiarek z wbudowanymi silnikami elektrycznymi.

W ostatnim rozdziale autor podaje opis i charakterystykę mechanizmów dla przekazywania energii przy bezstopniowej regulacji szybkości, które według zasady działania dzielą się na: mechaniczne, hydrauliczne i elektryczne.

W zakończeniu autor omawia periodyzację rozwoju sposobów przekazywania energii od silnika do maszyny roboczej z podziałem na cztery okresy.

Książkę Uwarowa należy uznać za ciekawą, zwłaszcza dla techników interesujących się zagadnieniami urządzeń do przekazywania energii mechanicznej. Należy też zwrócić uwagę na bardzo cenną bibliografię, która zawiera 108 tytułów książek rosyjskich, 79 tytułów artykułów w języku rosyjskim i 68 tytułów książek i artykułów w językach obcych.

Stanisław Grzymałowski

Zofia Skubała, Zbigniew Tokarski, *Les universités Polonaises*. Editions „Polonia”, Varsovie 1959, s. 188, ilustr. 15. (Książka ta ukazała się równocześnie w wersji angielskiej, niemieckiej i rosyjskiej).

Książka o polskich uniwersytetach ma na celu zorientowanie zagranicznego czytelnika w problematyce związanej z historią rozwoju i stanem obecnym polskich ośrodków uniwersyteckich. Składa się ona z pięciu części, obejmujących kolejno: 1. *Dzieje polskich uniwersytetów od połowy XIV w. do początków XVII stulecia*, 2. *Historię wyższych uczelni od początków XVII w. do okresu rozbiorów kraju*, 3. *Działalność ośrodków uniwersyteckich w okresie rozbiorowym*, 4. *Dzieje uniwersytetów w okresie międzywojennym (1919—1939)*, oraz 5. *Organizację szkolnictwa wyższego i życia akademickiego w Polsce Ludowej*.

W części pierwszej główne miejsce zajmuje oczywiście uniwersytet krakowski, który skupiał wówczas niemal całość życia intelektualnego kraju. Znajdujemy tu jednak także omówienie fundacji innych uczelni typu akademickiego: Kolegium Lubrańskiego, akademii wileńskiej oraz zamojskiej, a także wiadomości o szkolnictwie różnowierczym, głównie ariańskim.

Obraz zmienia się w XVII stuleciu, kiedy w Polsce zaznacza się wyraźny i coraz bardziej się pogłębiający upadek oświaty i ogólnego poziomu kulturalnego; jednakże w epoce Oświecenia rozpoczynają się dążenia gruntownego zreformowania szkolnictwa, czego wyrazem jest m. in. reforma Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Po rozbiorach znów przekształca się sytuacja polityczna państwa, a wraz z nią i pozycja oraz rola wyższych uczelni w kraju, który utracił niepodległość. Następuje dezintegracja życia uniwersyteckiego oraz — mniej lub więcej skuteczne — próby zaborców zmierzające do rusyfikacji lub germanizacji akademickiego nauczania.

W okresie międzywojennym na terenie państwa istniało sześć uniwersytetów w następujących miastach: Kraków, Lwów, Warszawa, Wilno, Poznań i Lublin (Uniwersytet Katolicki); jednakże rozwojowi tych ośrodków kładzie kres wojna i okupacja. Zamiera wówczas wszelkie normalne życie intelektualne w kraju — nie ginie jednak, lecz schodzi do podziemi, by tam stworzyć sieć tajnego nauczania, w którym dużą rolę odegrało także nauczanie na stopniu uniwersyteckim.